

ljushyllta och aristokratiska dalfolket. Grumliga tankar kring samband mellan folk och bygd, mellan karaktär och land återfinns i publikationerna.

Vissa frågor och problem som Erik Erlandson-Hammargren tar upp i sin studie har ständig aktualitet, vilket gör hans historiska perspektiv än viktigare för förståelsen av vår egen tid. Katastrofscenarier och rovdjurshat, hänsynslösa turister och profithungliga investerare fanns då för tiden och nu. Vad händer med naturen? Hur är vårt sätt att betrakta och behandla naturen? Vilka rovdjur ska decimeras, vilka ska få rätt att breda ut sig? I vår tids starkt polariserade diskussion varnas för människans och industrins våld utövat mot miljö och klimat och följderna i nuet och i framtiden. Engagerade vetenskapsmän och amatörer målar upp visioner om ekologiska katastrofer eller förkastas sådana domedagsscenarier. Den gedigna genomgången av förändringar i natursyn, självbild och nationalism gör denna avhandling till en viktig studie i politisk historia, kulturhistoria och människans komplicerade förhållande till miljön, en bok jag rekommenderar för läsning.

Angela Rundquist, *Djursholm*

Niklas Nyqvist: *Från bondson till folkmusikikon – Otto Andersson och formandet av "finlandssvensk folkmusik"*. Åbo Akademi, Åbo 2007. 310 s., ill. English summary. ISBN 978-951-765-374-9.

Niklas Nyqvists doktorsavhandling *Från bondson till folkmusikikon – Otto Andersson och formandet av "finlandssvensk folkmusik"* behandlar en av Finlands och Nordens största folkmusikinsamlare. Otto Andersson föddes 1879 på Vårdö och dog 1969 i Åbo. Han var ytterst mångsidig och verkade som musikforskare, folklorist, skribent, komponist och arrangör. Han var professor i musikvetenskap och folkdiktsforskning vid Åbo Akademi 1926–46 och dess rektor 1929–36. 1923 disputerade han på sin avhandling *Stråkkharpan, en studie i nordisk instrumenthistoria*. Andersson var en central gestalt i det finlandssvenska kulturlivet. Under åren som professor vid Åbo Akademi grundade han de musikhistoriska samlingar som 1949 blev Sibeliusmuseum.

Nyqvists arbete anknyter till många olika problemområden inom nordisk och internationell musikvetenskap. Ett viktigt område är musikens roll som identitetsmarkör i den finlandssvenska kontexten, ett annat är musikalisk revitalisering när musiken flyttats från ett

sammanhang till ett annat. Ett genomgående tema är den musikaliska kanoniseringens processen som skett via urval vid insamlingen och vid Otto Anderssons omfattande utgivning av arrangerad folkmusik.

Arbetets utgångspunkt är Otto Anderssons folkmusikaliska verksamhet insamling, revitalisering och forskning – såsom den beskrivs i hans egna skrifter. Dessa texter, såväl opublicerat som publicerat material, analyseras i förhållande till den kulturhistoriska utvecklingen och samtidigt är också en biografisk dimension närvarande. Avhandlingen undersöker alltså på vilket sätt en individ genom sin verksamhet och sina publikationer bidrar till formandet av det som i avhandlingen betraktas som en finlandssvensk folkmusikkanon.

Det faktum att Otto Andersson var en mycket betydelsefull person i den finlandssvenska kontexten gör den här typen av personstudier än mer komplicerade att genomföra. Nyqvist har dock lyckats balansera sin studie och målat en trovärdig bild av Andersson.

Nyqvists avhandling är på många sätt stark, i synnerhet när det gäller arbetet med textkällor, som också utgör den centrala delen. En något svagare sida finns vad gäller teoribygge, problematisering och avgränsningsdiskussion. En essentiell del rör begreppet kanon. Kanoniseringens processen är central för avhandlingens genomförande. Otto Anderssons arbete skall ju enligt Nyqvist belysas utifrån dess betydelse som stilbildande och kanonskapande för själva betydelsen av finlandssvensk folkmusik. Ändå saknas en genomgripande diskussion av begreppet kanon – både vad beträffar avgränsningar i betydelse och dess användning i förhållande till andra närstående begrepp som kulturarv, musealisering, musikalisk kommodifiering etc. Nyqvist skiljer inte på ett tillfredsställande sätt mellan olika nivåer av kanonisering.

Från mitt perspektiv skulle man kunna se den finlandssvenska folkmusikvärlden genom följande modell:

Vardagsnivå

a) Verkligheten och musicerandet

I vardagsmusicerandet finns vissa giltiga praktiker, vissa stilar, instrument, repertoarer som brukas i musiksammanhang.

b) Tradition

Att viss musik lever längre än annan eller att vissa stilar och uttrycksformer överlever medan andra snabbt försvinner som dagsländor är en typ av kanonisering på vardagsplanet. Detta kallas ofta *tradition*.

Representativ nivå

c) Symbolisk laddning av musik

Viss musik från nivå 1 kan ges särskilt värde i speciella situationer. Jag tänker här t.ex. på musei- och arkivsammanhang. Genom särskilda processer väljs musikstilar och artister ut för att representera kulturen, nationen eller epoken. Denna utvalda musik kallar vi ofta för *kulturarv*.

d) Musik som mönster

Men på denna nivå kanske man inte nöjer sig med att "ställa ut" musiken. Den kanske t.o.m. uppfattas som så bra eller estetiskt värdefull att den ges ett slags normerande värde. En musikstil kan på så vis bli vägledande för vad som ska betraktas som god smak. Denna typ av urvalsprocess kallas ofta *kanonisering*.

Med denna modell som utgångspunkt blir kanon ett slags specialfall av kulturarv. Ett slags kulturarvets nobless eller elit. Men så behöver det naturligtvis inte vara. Det som ovan kallats tradition motsvarar också en typ av kanonisering. Den symboliska laddningen kan också ses som en typ av kanoniseringsprocess. Problemet i Nyqvists avhandling är att nivåerna inte skiljs åt.

Vidare kan man se att Nyqvist inte riktigt genomför diskussionen av hur Anderssons arbete återförs till den musicerande praktiken och påverkar musicerandet och musiklivet i Svenskfinland – detta är ju en fundamental del av en kanoniseringsprocess. Här finns mycket mer att säga. Med det upplägg avhandlingen har nu ligger fokus på beskrivningen av Otto Anderssons karriär och arbete. Själva effekten av kanoniseringsprocessen – hur hans skrifter, arrangemang etc. verkligen har blivit normerande i finlandssvensk folkmusik är faktiskt ganska lite diskuterad. Ett sådant resonemang borde ha byggts ut i avslutningsdelen.

Sammanfattningsvis kan man säga att Nyqvists arbete är en bra grund för ett studium av hur en person kan komma att prägla ett folks musik. Vi har gott om paralleller i andra länder vid ungefär samma tid: Béla Bartók (1881–1945) och Zoltán Kodály (1882–1967) i Ungern, Constantin Brailoiu (1893–1958) i Rumänien, Cecil Sharp (1859–1924) i England och förstas Armas Otto Väisänen (1890–1969) i Finland och Folkmusikkommissionen med Nils och Olof Andersson bl.a. i Sverige. I själva verket är Otto Anderssons del i ett nationellt projekt något av det mest internationella som företagits.

Niklas Nyqvist har gjort en insiktsfull och närgången

studie av en av Nordens viktigaste folkmusikinsamlare och forskare. Avhandlingens starka sidor är den nogsama och källkritiska genomgången av bakgrundsmaterial kring Otto Anderssons liv och verk. Nyqvist besitter också praktisk musikalisk kompetens, vilket är till gagn för studiens relevans och trovärdighet. Nyqvist anknyter till relevant nordisk och internationell forskning på ett tillfredsställande sätt.

Dan Lundberg, Stockholm

Ingrid Åkesson: *Med rösten som instrument. Perspektiv på nutida svensk vokal folkmusik.* Svenskt visarkivs handlingar 5. Svenskt visarkiv, Stockholm 2007. 354 s., ill. English summary. CD. ISBN 978-91-9770-131-0.

Sedan slutet av 1980-talet går det att urskilja en ny genre (delkultur, musikaliskt fält) i det svenska musiklandskapet. Det går att utbilda sig, kortare eller längre tid och upp på högskolenivå, och att vara professionellt verksam inom "folklig sång", en genre som både har sina egna arenor och är synlig inom större fält, framför allt inom det som kallas "folk- och världsmusik". I motsats till den revitaliserade spelmanstraditionen – som i och för sig fått en ökad andel kvinnliga utövare – domineras "folklig sång" av kvinnor, och utgår till stor del från äldre kvinnodominerade uttrycksformer, som kulning och folkliga koraller – eller äldre inspelningar av vis-sång där röstklngen starkt avviker från både opera- och populärmusikideal.

Denna genre, dess framväxt, stildrag och de estetiska/musikideologiska val och ställningstaganden som påverkar dess utformning är ämnet för Ingrid Åkessons avhandling. Författaren har själv varit delaktig i denna rörelse och har som arkivarie vid Svenskt visarkiv både närhet till viktigt källmaterial (viktigt både för sångarna och för studien) och placering vid en institution med stor betydelse för genren.

Syftet är att undersöka hur nutida folksångare, praktiskt och idémässigt, förhåller sig till föregångare, stildrag, repertoar m.m. i svensk folkmusiktradition. I centrum står 14 sångare, tolv kvinnor och två män, utvalda dels för att de är välkända i folkmusikmiljöer, dels för att de representerar olika kategorier: olika generationer (aktiva i 70-talets folkmusikvåg eller yngre), med eller utan särskild musikhögskoleutbildning, solister/verksamma i grupper, geografisk spridning, lokalt eller nationellt verksamma, traditionstrohet/nyskapande.